J. J.

DISPUTATIO JURIDIC DE STATUTI CIVITATUM IMPE RII LIBERARUM ET IMMEDIATARUM.

QUAM

DIVINA FAVENTE GRATIA,

SUB MODERAMINE

Magnifici, Nobilissimi, atque Consultissimi,

DOMINI

IOHANNIS REBHAN, ICTI,

Sacr. Cæs. Palat. Comit. Diversorum Imperii Statuum Consiliar. gravissimi, Universitatis Argent. Antecessor. Senior. ut & Capituli Collegiati ad D. Thomæ Decani Spectatissimi, Celebratissimi.

PATRONI atque PRÆCEPTORIS SUI

Pia veneratione prosequendi,

In Auditorio solenni defendendam proposuit.

JOHANNES LUDOVICUS ADAM,

Ulmens. A. & R.

Ad diem Mensis Junii M. DC. LXXV. 331

LIPSIÆ.

RECUSA LITTERIS GABRIELIS TROGII.

M. DCC. XXXVI.

3)

J. J.

LEges in Imperio Rom. Germanico vulgo dividuntur in Universales & particulares sive locales. *Dan. Otto. de Majestat. Imper. cap. 2. §. 27. Cluten. Syllog. Rer. conclus. 21. lit. B. Sprenger. in Jur. publ. lib. 1. cap. 10.* Universales & per totum Imperium valituras Imperator cum consilio & assensu Statuum Imperii constituit, uti id clausulæ Recessibus Imperii insertæ testantur. vid. *Constitut. Friderici I. de incendiar. in fin.* ibi, in præsentia Principum, consilio & consensu eorum. *Friderici III. Imp. Reform. Francofurt. de an: 1442. in pr. & §.* Und darum. *Maximiliani I. Imp. Recess. Imp. Friburgi de an 1497. in fin. pr. de an. 1500. in pr. de an. 1512. §. item* Haben Wir. & §. Und Wir Churfürsten. *de an. 1521. in fin. pr. de an. 1559. §.* Auf daß dann. *& Recessu Novissimo de an. 1654. §. ult.* Und Wir die Churfürsten und Ständ. Magnif. Dn. D. Præses, in *Hodoget. edit. noviss. chart. 2. cl. 1. parallel. 1. th. 39.* Particulares sive locales vero Principes & cœteri Imperii Status, etiam Imperatore inconsulto statuunt, *Reink. de R. S. & E. l. 1. cl. 5. c. 6. n. 9. Paurmeist. de Jurisdict. c. 6. n. 12. Knich. de Jur. territor. c. 1. n. 170.* & quidem jure Principis quod habent, atq; hactenus Imperatorem in 332

Proœm.

Republica & territorio suo repræsentant. *Wesenbec. pl. Consil. 27. n. 29. Gail. 2. obs. 57. n. 7. de Pac. Publ. l. 1. c. 6. n. 10. & de arrest. Imperii. c. 9. n. 1. Cluten. d. l. concl. 26. lit. a. cum allegat. Christoph. Mingius de Superior. territor. conclus. 54.* Ita ut quemadmodum Imperator ratione universalis jurisdictionis & imperii universalem legem condit: sic quoque Status Imperii, quorum jurisdictio specialior est, leges particulares & in suis tantum territoriis valituras promulgant. *Cluten. d. l. concl. 21. lit. B. Mingius d. l. concl. 54. Henr. Klock. de Jur. vectigal. concl. 10.* Cum enim nulla lex in Republica omnibus casibus contingentibus sufficiens ferri possit, consequenter nec Imperator per generalem constitutionem singulis casibus & circumstantiis prospicere: ne dicam, quod quædam particularia in re infinita prætermisisse, nemini vitio verti possit aut debeat. Ideo ipsa etiam necessitas singulis Imperii Statibus dedit legum localium juxta civium & subditorum suorum mores & indolem condendi potestatem. *Dn. D. Nicol. Mylerus de Statibus Imperii part. 1. cap 39. §. 3. & ibi allegat.* Hinc etiam jam olim Provinciæ & populi quidam Romanis subjecti peculiaria, quæque sibi tantum essent propria, jura habuerunt. *Arthur. Duck de usu & author. jur. civil. l. 2. cap. 3. § 27.* quæ municipalia Romani appellarunt, uti videre est in *L. 11. §. 1. ff. de muner. & honor. L. 5. §. Divus. §. ff. de Sepul. violat. L. 1. C. de Emancip. liber. & passim.* quæ postea statuta dici cœperunt, conferatur *Auth. Cassa C. de SS. Eccles. Auth. omnes. C. Commun. de Success.* ita ut verisimile videatur, quod ex eo tempore jura talia localia nomen statutorum

rum

rum sortita & statuta dici cœperint. *Arthur. Duck. d. l. §. 28.* quorum condendorum jus cum etiam liberis & immediatis civitatibus Imperii Rom. Germanici, Denen Freyen Reichs-Stätten, præter alia illis ceu Imperii Statibus, *Instrum. Pac. art. 5. §. 11.* jura propria, competat, *Knipschild de Civit. Imper. L. 2. c. 1. n. 41. c. 10. n. 5. Gail. l. 1. de Pace Publ. c. 6. n. 11. & de arrest. c. 9. §. 1.* placuit de statutis Civitatum Imperialium, citra ullius præjudicium, tantum exercitii causa, theses sequentes subdisputationis incudem vocare: quod DEUS Opt. Max. bene vertat.

Sit itaque Thesis I. *Statuta dicuntur hæc Civitatum jura a verbo statuere.* Omnino Studiosum novisse oportet, unde nomen quoddam descendat, quod imprimis Ulpianus ICtus a Studioso juris requirit in *L. 1 ff. de J. & J.* Variant autem Dd. circa voc. statutum derivationem: Etenim *Albericus de Rosate Comment. de Statut lib. 1. qu. 1. n. 6.* existimat statutum dici, quasi stabiliter & firmiter ordinatum, cum statuta stabiliter firmiterque & tenaciter sint observanda, nec ab eorum verbis sit recedendum: putans, quod statutum dicatur, quod Statum Publicum sive civitatem tueatur ac defendat. Verum hæc allusio potius ad nomen, quam ejus derivatio est. Rectius itaque statutum a statuendo, quod idem est, ac ponere, decernere, ordinare, derivatur, Etwas setzen, ordnen, quibus verbis in ponendis legibus Germani uti solent. Etymologia.

II. *Vocis statutis usurpatio & significatio variat.* Etenim sumitur vox hæc Statuti I. Generalissime, pro quavis determinatione, sententia, edicto, decreto, Homonymia.

333

creto, proclamate. vid. *Tit. ff. quod quisq; iur. in alter. stat.* II. Generaliter, pro omni constitutione & lege, etiam generali & communi. Sic dicere possumus Statuta Imperii pro constitutionibus & legibus Imperii universalibus. vid. *Indicem Recess. Imperii præfixum, voc.* Satzungen, *Edicten* III. Specialiter, pro juribus particularibus, & ita generalibus illis Imperii opp ositis. Qua acceptione iterum subdividuntur, nempe in Provincialia & Municipalia *Spreng. in Jurispr. publ. l. 2, c. 5.* Sub illis continentur constitutiones alicujus Provinciæ, Ducatus, Principatus, Comitatus, die Lands-Ordnungen, Landrechte. *Sprenger. d. l.* Sub his vero veniunt jura quarumcunque Universitatum particularium, Collegiorum, civitatum imprimis Imperii liberarum.

Synonymia. Quæ lingua patria der Erbaren Freyen und Reichs-Stätt Gesetz, Rechte, Satzungen und Ordnungen Comm. dicuntur.

Definitio. III. Unde recte statuta hæc definiuntur, quod sint Jura civilia particularia, quæ quælibet Civitas Imperii libera sibimet ipsi suo jure & in localem suam utilitatem jus proprium constituit. *§. 1. I. de. J. N. G. & C. L. 9. ff. de J. & I. Dn. D. Nicol. Mylerus d. tr. de Princip. & Statib. Imp. part. 2. c. 39. §. 12. Albericus de Rosute d. tr. l. 1. qu. 1. n. 1.* Dixi autem, suo jure, quia hæc statuta etiam sine consensu atque confirmatione Imperatoris valent. *Spreng. in Jurispr. Publ. l. 2. c. 5. Reinking. de Regim. Sec. & Eccl. clas. 5. c. 6. n. 9.* Status enim Imperii Rom. Germanici jurisdictionem & Imperium jure Regalium etiam inconsulto Imperatore tam in civilibus quam criminalibus exercere pos-

possunt. *Joh. Nordermann. de Jure Principat. concl.* 88. *lit. B. Mingius de Superior. territor. concl.* 93. Quo ipso etiam a Statutis Civitatum mediatarum & Universitatum reliquarum quam maxime differunt. Hæ enim Civitates nisi speciali quodam privilegio ferendarum legum gaudeant, sine permissu & consensu Superioris, v. g. Principis, Comitis, in cujus territorio sitæ sunt, tacito vel expresso, neutiquam Statuta condere possunt. *Spreng. d. l. Struv. cum allegat. syntag. Jur. civil. Exerc.* 2. *th.* 41. Sunt enim tales civitates instar privatorum. *Gail. de Arrest. Imperii C.* 9. *§.* 2. Quemadmodum nec Collegiorum statuta hodie subsistunt, nisi specialiter a Principe vel Magistratu Superiore fuerint confirmata. R. A. zu Augspurg *de an.* 1588. *Tit.* Von den Handtwercken ingemein, *& Tit. seq. §. antepen. & pen. Schneidew. ad §. Constat. Inst. de I. N. G. & C. n.* 15. *Wesenbec. in Par. tit. de Legib. n.* 3. *Wehner. observ. Pract. voc.* Zunfft.

IV. Dividuntur Statuta civitatum Imperii varie, ut 1. Ratione materiæ objectivæ, quod nempe agant vel de personis, vel de rebus, vel de actionibus sive Judiciis, *arg. L.* 1 *ff. de statu homin. & §. fin. Inst. de I. N. G & C.* 2. Ratione formæ, quod alia sint rationabilia, alia minus talia. 3. Ratione finis & effectus, quod jus commune per statuta talia vel corrigatur, vel limitetur, vel plane tollatur. *Sprenger. Jurispr. Publ. lib.* 2. *cap.* 5. Divisio.

V. Potestas hæc condendi statuta regulariter competit Magistratui loci ordinario. *arg. L.* 9. *ff. de Legib. Schneid. ad §. Constat. n.* 18. *Inst. de I. N. G. & C.* Causa efficiens proxima.

Spren-

334

Sprenger Jurispr. Publ. l.1. c.10. per hunc enim jurisdi... omnimoda & reliqua Civitatibus Imperialibus concessa potestas explicatur. *Christoph. Besoldus de Jur. & Imper. Imperial. Civitat. §.6. in fin. & de jur. Imp. civit. in immutan. religion. §. 6. in fin.* ceu qui est lex viva, jus dicens & jurisdictionem exercens. *Mingius de Super. Territor. Conclus. 9. Matth. Stephan. de jurisdict. l. 1. c. 33. n. 5.* imperium gerit, *Sprenger Jurispr. Publ. l. 2. c. 28. § Senatus.* civitatem repræsentat. *Wehner. observ. Pract. voc.* Stätte Reichs-Stätte. Est superior civitatis. *Carpzov. in Jurispr. Forens. part. 3. Constit. 12. definit. 17.* ubi etiam notanter hanc ob rationem ipsum Magistratum qua talem, Statutis obstrictum non esse dicit. Unde Statuta inclytæ S. Rom. Imp. liberæ Reipublicæ Ulmensis, quæ mihi dulcissima Patria est, dicuntur Eines Ehrsamen Raths der Statt Ulm Ordnungen.

Nota. Et dependet ex jure sive superioritate territoriali, ex jure Principis, sublimi & regali territorii jure, jure inferioris Majestatis, ex jure Superiore. Nostra lingua vocatur, die Lands-Fürstl. Obrigkeit, R. A. zu Augspurg *de an. 1548. §* Wiewohl auch. item die Lands Ober- und Herrlichkeit. *Klock. 3. consf. 149. n. 88. Mingius d. tr. conclus. 5. & ibi allegat.* atque hanc superioritatem tanquam causam suam jus hoc statuta condendi velut effectus probat. *Mingius d. tr. conclus. 59. pr.* ita ut Doctores communiter tradant, eos demum Statuta condere posse, qui jurisdictionem & imperium habent. *Bartolus in L. omnes populi ff. de I. & I. Mysingerus respons. 32. n 22. & respons. 49. n. 27. Henr. Bruning. de Var. Univers. Spec. §. 51.* Talem

autem

autem jurisdictionem Civitatibus Imperii, æque ac reliquis Imperii Statibus, competere, communi approbata est assertio: cum nulla dari potest diversitatis ratio, cur de civitatibus Imperii liberis non idem sit dicendum. *Cluten. Syllog. rer. quotid. conclus. 27. lit. C. Knipschild. de civit. Imp. l. 2. c. 4. n. 7. ff. Christoph. Besold. de jur. & imper. Imperial. civit. §. 8. Mingius d. tr. conclus. 44.* ubi hoc multis argumentis demonstrat. Licet enim videatur, de iis die Lands-Fürstl. Obrigkeit scil. in specie, prædicari non posse; attamen negari non potest, quod ipsis die Lands-Hoheit, Lands-Obrigkeit und Herrlichkeit competat. *Cluten. Syllog. rer. quotid. conclus. 27. lit. C. Knipschild. de civit. Imper. l. 2. c. 5. n. 18 & 57. Webner. observ. pract. voc.* Lands-Fürstl. Obrigkeit, quæ vero effectu non differunt, sed cum Lands-Fürstl. Obrigkeit eadem sunt. *Schub. de Austregic. c. 3. n. 18.* Jus enim hoc non a Principe, ut Principe sive eo, qui dignitatem Principis ab Imperatore habet; sed a jure Principis, quod etiam ei competit, qui dignitatem Principis in specie sic dicti non habet, tale dicitur. *Besold. de jur. civit. Imper. §. 9.* Sed ne videamur λογομαχεῖν, facile transigemus, ut illud jus territoriale in Principe, in specie sic dicto, dicatur Lands-Fürstlich, Gräflich, in civitate simpliciter & indefinite Ober- und Herrlichkeit. *Besold. d. l. Sprenger. Jurispr. Publ. l. 2. c. 28. Mingius de super. territor. conclus. 5. & 44.*

VI. Materia objectiva Statutorum eadem est, quæ juris communis. Cum enim omne jus versetur circa res, personas & actiones sive judicia. *L. 1. ff. de Statu hom. §. f. Inst. de J. N. G. & C,* eadem etiam Materia.

horum erit ratio, quod nempe & illa de personis, rebus judiciis disponant. Fluit enim hoc ex civitatum Imperialium jure superioritatis sive territoriali, quod est jus summi Imperii, post Imperatorem, in personas & res omnes in territoriis earum existentes, imprimis etiam quatenus de his in judiciis litigatur, competens. *Knipschild. de civit. Imper. l. 2. c. 4. n. 7. Mingius de super. territor. conclus. 7. Christoph. Besoldus de jur. & imper. Imper. civitat. §. 8.* Sub personis autem comprehenduntur ratione domicilii habitationis, (quod modo de territorio sit, omnimodam jurisdictionem & subjectionem passivam tribuit, *Klock. d. 3. cons. 149. n. 215. & ibi alleg. Dn. D. Nicol. Mylerus de statib. Imper. part. 2. c. 37. §. 14.*) quicunque cives, die Bürger, incolæ, die Einwohner, Beysäßer vel Schirmsverwandte, *Wehnerus observ. pract. voc.* Pfalburger, vocat Pfalburger, omnesque alii in civitatis cujuspiam Imperialis territorio, quod dixi, existentes, subditi & homines jurisdictionales, quibus imperari ac præcipi potest. *Wehn. d. observ. voc.* Landsaß. *Knipschild. de civit. Imper. l. 2. c. 5. n. 62. & 63. Paurmeist. de jurisd. c. 9. n. 119.* ita ut etiam personæ Ecclesiasticæ Statuis talibus obligentur. *Fridericus Balduin de casibus consc. l. 4. c. 12. cas. 13. Gerhard. de Magistr. Polit. §. 440.* Ratione vero vel contractus initi, vel delicti perpetrati, vel rei in territoriis civitatum Imperialium sitæ, etiam illæ personæ, quæ vulgo forenses vocantur, Außländische, so allein in solchem Gebieth zu thun und zu rechten haben, licet ibidem domicilia non habeant. *confer. statut. Ulmens.* von Gerichten und Gerichtlichen

chen Processen in procem. *Klock. d. 3. cons. 140. n. 217.* *Dn. D. Nicol. Mylerus de Princ. & Stat. Imp. part. 1. c. 37. § 4. ff. Dn. D. Biccius in aureis. sect. 5. §. 58. ff.* nisi sint personæ privilegiatæ, & coram certo judice conveniendæ. *Dn. D. Biccius d. sect. 5. §. 67. ff.* sic inclyta Patria ejusque cives omnes & singuli, die Statt Ulm und die Burger besammt oder Ihr ieglichen besonder, coram nullo extraneo judicio, nequidem Imp. aulico, für keinerley Landgericht, oder sonst Gericht, was die seyn, oder wo die gelegen seyn, oder auch für unsere und des Reichs Hoffgericht, sed coram judiciorum suorum Præside, ohn allein für ihrem Amman in der Statt Ulm, conveniri possunt, ob privilegia ab Augustissimis Impp. Romm. imprimis CAROLO IV. de an. 1359. WENCESLAO, de an. 1397. RUPERTO de an. 1401. FRIDERICO III. de an. 1479. clementissime Patriæ suavissimæ concessa. Circa res & bona intra fines territorii Imperialium civitatum sita, etiam Statuta versantur, *l. 3. c. de ædif. priv.* Nam & rebus leges imponuntur. *L. 2. C. Commun. de legat. in fin.* quatenus scil. illæ aut acquirendæ, aut conservandæ, aut minuendæ *L. f. ff. de Legibus.* Et quidem res non solum quæ sunt in patrimonio privatorum, civesque civitatum Imperialium, subditosque privatim & sigillatim concernunt & tangunt. *Webnerus observ. pract. voc.* Gemein h. e. quæ ad singulorum civium utilitatem pertinent, *per. §. 2. Inst. de his qui sui vel alien. jur. Gail. de arrest. Imperii c. 8. ß. 8.* verum etiam eas, quæ non sunt in patrimonio privatorum, Divini & humani juris. Non enim regionis solum, sed & religionis

cura ad Magistratum Reipublicæ summum, si ad hunc κύριον spectat, quomodo autem Magistratus hanc exercere possit ac debeat, vid. *Christoph. Mingius de Superior. territor. conclus. 60.* quam uti ad quevis territoriales Dominos, ita ut civitates quoque Imperiales pertinere jure optimo asserit *Dn. Knipschild. de civitat. Imper. l. 2. c. 3. n. 178.* Principes enim & Status Imperii Rom. Germanici vigore non tantum Pacis Religiosæ per R. A. *de an. 1555.* §. Und damit solcher Fried &c. §. Damit auch obberührte &c. sed etiam Instrumenti Pacis, *art. 5. §. 17. & §. jus Diœcesanum 16.* & religionis libertatem habent, jurisdictionemque Ecclesiasticam & jura Episcopalia jure superioritatis territorialis exercent, *Dn. D. Nicol. Mylerus de Princip. & statib. Imper. part. 2. c. 82. §. 5. Mingius. d. tr. §. 59. 60. 61. 62. & 63. Laurent. Ohm. de jur. Episc. passim. impr. th. 17.* De actionibus Statuta nostra, die Proceß Gerichts-Ordnungen, Gerichts-Brauch, *Besold. Thesaur. Pract. voc.* Land- und Statt-Recht, disponunt præscribendo modum hasce instituendi, prosequendi, finiendique, quo unusquisque id, quod sibi debetur, in judicio prosequi possit. *pr. Inst. de Actionibus. L. 51. ff. eod.* Und männiglichen schleinig und gleichmässig Recht widerfahren möge. Maximopere enim Magistratum curæ incumbit per modum condendæ legis lites finire, tollere, minuere, Und aller Weiterung vorzubauen. *L. 13. C. de Judiciis.* Hinc etiam ab Augustissimis Imperatoribus & Statibus Imperii id semper observatum fuisse, ut quovis modo malitiosæ litium protractioni & diuturnitati omnem præcluderent viam, variæ Imperii

C 8 Con-

Constitutiones, præsertim novissimus Imperii Reces- *sus de an. 1654.* §. Diesem nächst nun, *ff.* & cujus, ejus civitatis propria super his Statuta condita attestabantur. *vid. Statuta Patria* von Gerichten und gerichtlichem *Process* de *an.* 1621. *in proœm.* Utut autem in his disponere civitatibus liberum sit, processus tamen substantialia Statuto mutare minime possunt, quia ne judicium reddatur nullum, ad ejus constitutionem necessario hæc requiruntur, uti sunt Citatio, Libelli oblatio, Litis contestatio, *Dn. D. Bíccius in* ... *Gail.* 2. *observ.* 48. *n.* 1. *ff.* & 1. *observ.* ... *Mynsing. Cent.* 3. *observ.* 74. Sententia judicis, *Wesenbec.* ... *de judiciis.* §. 6. utpote quæ anima totius negotii & communis litigantium est portus, ut & appellatio. *L.* 1. *ff.* *A quib. appell. non licet. Gail.* 1. *observ.* 135. *n.* 12. *Mynsing. cent.* 1. *observ.* 14. *Meichsner.* 3. *decis.* 28. ubi testatur, talia Statuta in Camera non attendi. *Klok.* 3. *consil.* 181. *n.* 46. & *ibi allegg.* Ubi tamen notandum, quod cum appellatio interponatur contra privilegia de non appellando, e. g. Civitati cuidam super certa pecuniæ summa ab Imperatoria Majestate concessa, quali beneficio, Gloriosissimo Imperatore, FERDINANDO II. Aug. an. 1621. die 5. Febr. clementissime concesso & summam 600. florenorum Rhenensium, 600. Gulden Rheinisch in Gold continente, etiam Inclyta Patria nostra gaudet.

VII. Præterquam autem quod Statuta juxta communem omnibus legibus formam, aut imperent, aut vetent, aut permittant, aut puniant, *L.* 7. *ff. de Legibus*, requiritur in iis condendis 1. Inclyti ab Forma.

B 3 Ma-

[Ma]gistratu, vim coarctandi habentis, expressius jus-[sus] & authoritas. Sicuti namque subinde de ratione legis est, ut ab habente publicam potestatem feratur, tradente *Francisc. Suarez. tr. de Legibus l. 1. c. 8. n. 2.* ita & Statutum ab authoritate Superioris necessario dependere debet, per *supra §. 5.* tradita. 2. Justa nitantur ratione necesse est. Anima enim legis est ratio, *Wesenbec. in π. tit. de Legibus §. 5.* & de essentia ejus, ut praecipiat justa. *Fr. Suarez. d. lib. 1. c. 9. n. 2.* Secus autem nullam plane vim habent, illisque neque Caesar, neque Camera, neque alius Judex est adstrictus. *Carpzov. de L. R. G. c. 9. sect. 1. n. 12.* quia istiusmodi Statuta ab Imperatoribus sunt reprobata in Constituc. Crimin. CAROLI V. *art. 207. & 218.* R. A. *de an. 1550. §.* Und nachdem an etlichen. & secundum justa tantum & honesta statuta Camera Imperialis pronunciare tenetur. *Ord. Cam. part. 1. tit. 13. & 57.* ibi: Nach Redlichen, Ehrbaren und Ländischen Ordnungen, Statuten und Gewohnheiten der Fürstenthummen, Herrschafften und Gerichten ꝛc. 3. Statuta generaliter & non quorundam privatorum causa fieri, sed in universum omnes & singulos, alle und jede, concernere debent. *Gail. de Arrest. Imp. c. 9. n. 10.* quia sunt leges, quae universales sua natura esse debent, ita ut omnes statuentium subditos; non autem singulas personas in individuo comprehendant. *L. 1. & 2. ff. de Legibus L. 3. §. D. Adrianus ff. de sepul. violat.* 4. Requiritur, ut Statuta saltem de rebus & juribus ad cujusque civitatis jurisdictionem pertinentibus, disponant: in illis namque provinciis tantum valent, in quibus conduntur. *Knichen.*

de

de Jur. territor. c. 1. n. 366. ff. alias enim frustra diceretur, cum extra territorium jus dicenti impune pareatur. *L. ult. ff. de Jurisd. L. 53. C. de Decurionibus.* In Statutis condendis etiam hoc imprimis observandum, ut sint civibus utilia non autem noxia, & quibus cives & subditi indebite & præter modum graventur. *arg. L. 25. ff. de Legibus.* Ad officium enim Dominorum proprie pertinet, jura Subditorum sarta tectaque conservare, innovationes non admittere, sed ipsos in antiquis libertatibus, juribus & privilegiis tueri. Bey ihren alten Herkommen/ Freyheiten/ Recht- und Gerechtigkeiten schützen/ schirmen und handhaben. *Gail. de arrest. Imp. c. 8. n. 12.* Denique 6. sicuti nulla omnino lex, etiamsi sit decreta aut publice mandata, neminem obligat, quamdiu non est promulgata, quia hoc ipsa conditio legis, quatenus est forma communitatis regula publica, postulat. *Suarez. de Legibus l. 1. c. 11. n. 6.* ita Statutorum publicatio vel promulgatio maxime necessaria est. Antequam enim hoc factum, illa non sunt efficacia, nec quenquam civium aut subditorum obligant. *Hunn. Encyclop. Jur. univers. p. 1. tit. 3. c. 3. n. 7. cum allegat.* Præterea 7. quamvis alias & ad essentiam Statutorum, ut aliarum legum, scriptura præcise non requiritur; quia & oretenus superioris præceptum sufficienter intimari potest. *Suarez. d. tr. l. 1. c. 11. n. 8. f. & l. 3. c. 15. n. 6. Hahn. ad Wesenbec. tit. de Legib. n. 5.* Quia vero modus hic leges ferendi omnium optimus est, qui fit per scripturam, *Saurez. d. n. 6.* cum certitudini & notitiæ juris fructuose inserviat, atque hoc ita ad tollendam ambiguitatem

vel

scuritatem observandum esse, suadeat *Suarez.* *n.4.n.2.* inde quoque obtinuit, ut civitates statuta in civium & subditorum suorum utilitatem, und zu männigliches Wissenschafft und Nachrichtung, non tantum in scripturam redigi, certoque libro in Cancellaria sive Archivo custodiendo inscribi curare: verum etiam typis evulgare soleant.

Finis. VIII. Uti omnium legum præcipuus finis est communis & publica utilitas; ad salutem enim civium, civitatumque utilitatem, vitamque hominum & quietam & beatam conduntur leges, uti recte dicit *Cic. l.3.de Legib.add.Reinking.de R.S.& E.l.2.class.2.c.* & alii, ubi videre est. Etenim Imperialem decet solertiam, ita Reipublicæ curam gerere & subjectorum commoda investigare, ut regni utilitas incorrupta persistat, & sic singulorum Status jugiter servetur illæsus: *2.Feud.55.pr.Gail.de arrest.Imperii c.8.n.12. & c.9.n.8.* quia hoc fine omnes omnino Principatus, Potestates, Superioritates &c. inventæ sunt & constitutæ. *Christoph Mingius de super.territor.conclus.50.in fin.* Ita quoque statutorum primarius scopus & finis est salus & tranquillitas publica, ut colliment ad publicum magis quam privatum bonum; præponit enim Magistratus ea, quæ communiter omnibus prosunt, illis, quæ singulis sunt utilia. *Nov. 39.c.1.* h. e. licet privatim videantur obesse, modo universim prosint. Utilitas enim publica præferenda privatæ. *L. utilitas. C. de Primipil.12.* & ratio est, quod dum agitur de utilitate publica, agatur quoque de utilitate privata, licet forte eventu Statutum in damnum hujus vel illius vergere videatur. Uti nam-

namque civitates Imperii & liberæ secundum gravissimum Historicum *Francisc. Guicciardinum l. 7 stor. n. 7. citante D. Christoph. Besold. in dissertat. de jur. & imper. Imp. civitat. §. 1.* Semper libertati suæ conservandæ satagunt, ita etiam in statutis suis condendis finem nullum alium quam commune civium ac subditorum suorum bonum, salutem & utilitatem respiciunt, apparet hoc inter alia ex statutis Patriis in procem. verb. Setzen und ordnen wir ꝛc. Zu gemeiner Statt und unsrer lieben Burgerschafft und Anghörigen nutzen und besten. Hoc autem ut eo melius obtineatur, cum secundum *Aristot. l. 4. Polit. c. 1.* nulla Respubl. ad leges, sed leges ad Rempubl. sint accommodandæ, & propter diversitatem hominum, ingeniorum, morum, vitæ generis, imo ipsorum locorum circumstantiam, qua nihil est inæqualius non possit jus Romanum æqualiter ubique servari. *Calv. in Lexic. Jurid. voc. Statutum.* ideo Civitates & reliquos Imperii Status statuta in suis territoriis non solum præter, sed etiam contra jus commune condere, illiq; hactenus simul derogare posse, communis affirmat opinio. *Dn. D. Nicol. Mylerus de Princip. & Statibus Imp. part. 2. c. 39. §. 4 Knipschild. de civitat. Imp. l. 2. c. 10. n. 33. Sprenger. jurispr. publ. l. 2. c. 5.* Aliud autem statuendum de Publicis Imperii Rom. Germanici legibus & constitutionibus, communi Principum & Statuum suffragio latis, aut alias publicam Imperii salutem concernentibus; contra has enim Statuta condi non possunt, imprimis si cum clausula derogatoria & annullatoria sancitæ sint. *Dn. D. Mylerus d. l. §. 5. Knipschild. d. lib. 2. c. 10. n. 46.*

IX. Effectus Statutorum est obligatio. Nulla enim lex proprie dici potest, quæ non inducat obligationem, h. e. necessitatem quandam operandi vel non operandi. *Francisc. Suarez. de Legibus l. 1. c. 14. n. 4.* hanc igitur obligandi vim statutis nostris applicare necesse est, nisi hæc impropria esse & dici jura velimus. Obligant autem & obstringunt vel ad obedientiam vel ad pœnam. *L. 7. ff. de jur. patronatus. L. 2. ff. de Legibus.* Ad illam enim Cives & Subditi etiam jure Divino, cum omnis lex inventum ac munus DEI sit, *L. 2. ff. de Legibus.* & huic obediant, varia extent Divina præcepta. *Rom. 13. v. 1. & 2. 1. Petr. 2. v. 13. Tit. 3. v. 1.* & jure Gentium obstricti tenentur. *L. 2. ff. de. J. & J.* imprimis cum Inclyto Senatui etiam juramentum homagiale sive subjectionis der Burger-Eyd ab his præstari soleat. *Webnerus observ. pract. voc.* Burger. *Knipschild. de civit. Imp. l. 2. c. 9. n. 11. & 12.* quæ præstatio præcipua est subjectionis agnitio & confessio. *Klock. 3. consil. 134. n. 58. Dn. D. Mylerus de statib. Imp. part. 2. c. 38. §. 2.* & omnis fidelitatis & obedientiæ assecuratio dicitur. *Christoph. Mingius de superior. territor. conclus. 64. Thom. Maulius de Homag. tit. 1. n. 1.* maximumque obsequii & humilitatis signum ostendit. *Knichen. de jur. territor. c. 3. n. 269. Knipschild. d. cap. 9. n. 17. & 18.* vigore cujus subditos fortius adstringi immediato suo Magistratui quam Imperatori, tradit *Mingius d. l. conclus. 24. in fin.* Et hoc juramentum quilibet in persona, cum ad hæredes non sit transitorium, præstare debet, ita licet alicujus Parens illud jam præstiterit, tamen filius, quando matrimonium init, laremque proprium fovet superstite adhuc, vel

etiam

etiam defuncto parente, hoc præstare cogitur, h... secus ac advena, qui in civem vel subditum adsu... desiderat. *Wehnerus d. l.* Hoc insuper in civitatibus Imperialibus consuetudine receptum, ut quotannis, certo die, comitia homagialia, idiomate nostro vocatur der Schwertag, celebrentur, quo loco congruo & consueto, recens creato Consuli ejusque Successoribus, Ihrer Obrigkeit und deren Nachkommen, *Wehnerus d. l.* ab omnibus concivibus hoc subjectionis juramentum denuo præstatur & repetitur. Poena vero ibi est, ubi est noxia. *L. sancimus C. de poenis. L. 20. & 26. ff. eod.* quicunque igitur civitatum nostrarum Statuta temere transgreditur, is poenam a Magistratu in temeratores sancitas incurrit, & ibi, ubi is peccavit, punitur. Unicuique enim Imperii Statui sua jurisdictio semper salva, quieta & intacta manere debet. *L. f. ff. de jurisdict. Dn. D. Mylerus de Princip. & Stat. Imper. part. 2. c. 48. §. 9.* alias jurisdictionem in territorio alieno exercens, territorium violare dicitur, & variis propterea actionibus tenetur, puta, de vi publica, de Ambitu & injuriarum. *Gail. de pac. publ. l. 1. c. 16. n. 27. 28. & 29.* incidit que in poenam fractæ pacis publicæ. *constitut. Caroli V. de an. 1548. §. 2.* Possunt autem civitates Imperii pro diversitate delictorum varias quoque infligere poenas, ita ut nec capitales excipiantur, quia jurisdictionem non tantum civilem habent, sed etiam criminalem, s. Imperium, h. e. die Niedere und Hohe fräyßliche Obrigkeit, seu mutuato ex Italico idiomate, termino, tam altam quam Bassam jurisdictionem, tam jure territorii, quam jure Magistratus, atq; sic suo jure & nomine exercent. *Dn. Knipschild. de civit. Imp. l.*

 2. c. 6.

2. c. 6. n. 7. & 8. Quænam vero causæ ad utramque referantur jurisdictionem, vid. *Dn. Mylerus d. cap. 48. n. 6. & 7.* Imo licet etiam a legibus certa pœna capitalis sit præfinita, eam tamen non solum in mitiorem convertendi *Henr. Bruning. de variar. Univers. spec. th. 29.* verum etiam plane indulgendi & remittendi, seu reum aggratiandi, vigore superioritatis territorialis, potestatem habent. *Knipschild. d. l. lib. 2. c. 4. n. 52. Christoph. Mingius de superior. territor. conclus. 54. Schœnborn. l. 5. c. 24.* modo Divini juris non refragetur auctoritas. *Hunnius de jurisd. polit. part. 1. c. 3. quæst. 5.* Sic in simili jus fontes restituendi illis competit. per Reichs Abschied zu Speyr *de an. 1526. §.* Und wiewohl der gemeine Mann *Knipschild. d. tr. l. 2. c. 4. n. 73.*

Interpretatio.

X. Quoties autem dubius Statutorum intellectus oritur, toties de interpretatione eorum ad ipsum Magistratum, qui illa condidit, recurrendum est. Sicut enim hæc condendi potestas ad hunc pertinet, sic quoque eidem illa interpretandi authentice, i. e. ita, ut declaratio illa vim legis obtineat, facultas competit. *arg. L. fin. C. de Legib. L. 11. ff. eod. L. 43. pr. ff. de vulg. & pupil. substit.* cum nemo rectius de sensu legis judicare possit, quam ille, qui eam condidit. *Balthas. Cellarius in Polit. l. 2. c. 8. §. 37.* hinc Statutis Patriis in fin. procemii hæc clausula addita legitur: Jedoch behalten Wir uns hiemit außtruckentlichen bevor, da sich nachmahls in dieser Ordnung, mangel, zweiffel und mißverständnussen, oder solche Fäll, so hierinn nit begriffen, eräugen und zutragen würden, in dem allem weitere Fürsehung, Erfüllung, Erklärung, Lauterung und Verbesserung jederzeit

zuthun

zuthun und für zunehmen. Alias sua natura sunt stricti juris, & strictissime, uti verba sonant, accipienda. *arg. L. 35. C. de inoff. testam.* nec non proprie & juxta sensum naturalem verborum intelligenda. *L. 3. §. hæc verba. ff. de negot. gest. L. 64. §. 9. ff. soluto matrim. Knipschild. d. tr. lib. 2. c. 10. n. 88.* Statutum igitur, quod de Civibus loquitur, de veris tantum civibus accipi debet, non etiam de his, qui in oppido solum commorantur, quales sunt Pfalburger, Judæi, &c. *Webner. observ. pract. voc.* Pfalburger. Quemadmodum vicissim cives in Statutis, sub appellatione verbi Inwohner, simpliciter non continentur, nisi circumstantiæ aliud suadent. *Webnerus d. l.* Hoc etiam notandum, quod per Statuta in dubio Jus commune non censeatur correctum, nisi hoc expresse in iis cautum inveniatur. *arg. L. 32. §. ff. C. de appellat. Gail. lib. 2. observ. 35 n 3.*

XI. De mutatione & abrogatione Statutorum eadem & quidem optima hæc Politicorum maxima est observanda, nempe, quod leges non temere & quacunque de causa sint mutandæ. *Balth. Cellarius Politic. l. 2. c. 8. § 39.* cum ex crebra earum mutatione facile contemptus & perniciosa non obtemperandi Magistratibus consuetudo dimanet. *Arist. 2. politic. cap. 6. Melch. Junius quæst. polit. quæst. 89.* quin tamen mutari & abrogari possint pro temporum varietate, Reipublicæque salute & utilitate hoc exigente, vel re, cujus gratia latæ erant, amplius non existente non ambigitur. *L. 5. ff. de Decret. ab Ordin. faciend. Suarez. de Legib. l. 6. c. 25. n. 3. Arthur. Duck de usu & author. Jur. Civil. Rom. l. 2. c 3. § 28.* Quæ cum ita sint, non est dubitandum, Statuta quo- Mutatio & Abrogatio.

341

quæ justa ex causa, und zu gemeiner Statt, dero Burgers[...]fft und Angehörigen nutzen und besten, mutationi & abrogationi esse obnoxia. *Cunrad. Rittershus. de differentiis juris civil. & canon. l. 1. c. 8.* Abrogantur autem duobus modis: nempe vel tacite, per non usum sive desuetudinem, Magistratu nempe obedientiam Statutis debitam non exigente, *arg. §. pen. Inst. de J. N. G. & C. L. 32. in fin. ff. de Legibus Wesenbec. in h. tit. pag. m. 33. lit. D.* vel expresse, per contrariorum Statutorum positionem, dd. ll. factam per eundem Magistratum Inclytum, qui priora tulit. Penes quem enim est potestas leges provinciales ferendi, penes illum est quoq; eas iterum immutare & abrogare. *Cellarius d. cap. 8. §. 38. arg. L. 14. ff. de Re Judic.*

Affinia. XII. Tandem Statutis nostris tanquam proximam & affinem adjungimus potestatem publicandi Edicta, Interdicta, Mandata & inhibitiones, nec non dandi Rescripta s. Ordentliche mandata publiciren und anschlagen zu lassen, Gebott und Verbott anzulegen, und Rescripten zuertheilen. Hæc enim omnia vim legis localis habent, iisdemque subditi, aliive in territorio existentes obedire sunt obstricti: cum ex eodem Statibus Imperii Rom. Germ. competente Superioritatis jure emanent, ejusdemque symbolum certum dicantur. *Matth. Stephan. de jurisdict. lib. 2. p. 1. c. 7. n. 350. Wehner. in observ. pract. 106. verb.* Gebott. *Christoph. Mingius de Superior. territor. conclus. 81. Dn D. Nicol. Mylerus de Princip. & Statibus Imperii part. 2. cap. 40. § 1.*

Tantum ...

COROLLARIA FEUDAL.

I. *Jus Feudale est jus non scriptum.*

II. *Feudum nobile possessorem ignobilem nobilem non facit.*

III. *Feudum antiquum ut novum in præjudicium aliorum agnatorum concedi non potest.*

IV. *Rusticus feudum dare non potest.*

V. *In Imperio Rom. licet feudorum regalium collatio Imperii Vicariis non concedatur; tamen de litibus, quæ circa istiusmodi feuda moventur, cognoscere & judicare possunt.*

VI. *In præscriptione feudi, præter reliqua requisita, sufficit vel semel intra 30. annos servitium vasallaticum fuisse præstitum.*

VII.

VII. *De feudo teſtamenti factio eſt inutilis.*

VIII. *Liberi exhæredati in feudo ſuccedere poſſunt.*

IX. *Ut & legitimati per ſubſequens matrimonium.*

X. *Fides tanquam ſubſtantiale feudi remitti nequit.*

XI. *Non omne feudum vaſallus alienare prohibetur.*

XII. *Neque feudo privatur non petendo legitimo tempore inveſtituram, ſi dolus abſit.*

XIII. *Feudum, ob crimen fractæ pacis amiſſum filiis læſo ſatisfacientibus non eſt denegandum.*